

שיעור כללי – מנחות תשפ"ג

האם צריך לכתוב ספר תורה לשמו?

הרב חיים סבתו

שולחן ערוך יורה דעה הלכות ספר תורה סימן רעד סעיף א

צריך שיאמר הסופר כשיתחיל לכתוב: ספר זה אני כותב לשם קדושת ספר תורה. ומספיק לכל הספר

שולחן ערוך יורה דעה הלכות ספר תורה סימן רעו סעיף ב

אף על פי שאומר בתחלת הספר שכותבו לשם קדושת ספר תורה, בכל פעם שכותב שם מהשמות שאינם נמחקים צריך לומר שכותב לשם קדושת השם. ואם לא עשה כן, פסול

הלכות קטנות לרא"ש (מנחות) הלכות ספר תורה סימן ג

והר"ר ברוך ז"ל נסתפק אם צריך להוציא בשפתיו שהוא מעבדו לשם ס"ת או לשם תפילין או סגי במחשבה. וכן גבי כתיבת ס"ת תפילין ומזוזות

תוספות מסכת עבודה זרה דף כז עמוד א

והוא הדין בס"ת צריך שיאמר בפירוש בתחלת הכתיבה אני כותב לשם תורת ישראל והאזכרות לשם קדושה דסתמא לאו לשמו קאי

ספר מצוות גדול עשין סימן כה

וצריך שיתן העורות בעיבוד לשמן, או יסייע לגוי בשעת עיבוד לשמן, כדאיתא פרק הניזקין (גיטין נד, ב) באחד שאמר ספר תורה שכתבתי גוילין שלו לא עבדתי לשמן ופסליה ר' אבהו, וגם רבא אמר בפרק נגמר הדין (סנהדרין מז, ב) הזמנה לאו מילתא היא והילכתא כמותו שסובר שצריך עיבוד לשמה וסבר כרשב"ג דאמר עד שיעבדו לשמן גבי עור הבתים בפרק התכלת (מנחות מב, ב ובתו') וכן פי' ר"ח ור"ת דרבא כרשב"ג, וכן צריך להשחיר הרצועות מבחוץ לשמן כמו טויה בציצית וצביעה בתכלת שמצריך רב ושמאל ורב אשי לעשות לשמן דסברי כרשב"ג (ע"פ סימני סה"ת קצ קצא ובפנים ע"ש). וצריך שיאמר בפירוש שנותנם \בעיבוד\ לשם דבר קדושה, וכתבתו נמי לשמה צריך מדאמר בפרק הניזקין (גיטין נד, ב) אזכרות

דף מקורות

שלו לא כתבתים לשמן ורצה לפסול ס"ת והשיבו נאמן אתה להפסיד שכרך ואי אתה נאמן להפסיד ס"ת, ומסתמא משמע שצריך לכתוב לשמה, ואמרינן נמי בפרק השולח (שם מה, ב) גבי רשב"ג שמתיר לקנות ס"ת שכתבו גוי ומקשה עיבוד לשמה בעי כתיבה לשמה לא בעי בתמיה, וכן כשיכתבם \צריך שיאמר בפירוש בתחלת הכתיבה שיכתוב הכל לשם תורת ישראל ואזכרות שלו לשם קדושה כי שמא אין די במחשבה

מלחמת ה' מסכת סוכה דף ד עמוד ב

ואילו בס"ת כתיב כתבו לכם והיינו לשם חובתכם וההיא דאמר רבה מצוה לכתוב משלו דכתיב כתבו לכם ההיא מכתבו נפקא וגבי מלך כתיב וכתב לו ודרשינן לשמו שלא יתגאה בשל אחרים לשתי תורות

רמב"ם הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה פרק א הלכה טו

הכותב ספר תורה או תפילין או מזוזה ובשעת כתיבה לא היתה לו כוונה וכתב אזכרה ל מן האזכרות שבהן שלא לשמן פסולין

רמב"ם הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה פרק י הלכה א

נמצאת למד שעשרים דברים הן שבכל אחד מהן פוסל ספר תורה, ואם נעשה בו אחד מהן הרי הוא כחומש מן החומשין שמלמדין בהן התינוקות ואין בו קדושת ספר תורה ואין קורין בו ברבים, ואלו הן: שהיה מעובד שלא לשם ספר תורה, שכתב האזכרות בלא כוונה

אור שמח הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה פרק א

הנה אם צריך לכתוב ספר תורה לשמה, מדברי רבינו נראה דלא בעי, שכן כתב כאן וכתב אזכרה מן האזכרות שבהן שלא לשמן פסולין, ובהלכה י"ח לא כתבתי האזכרות שבהן לשמן כו', דייק דוקא אזכרות, וכמו דהזכירו בהנזקין (גיטין נד, ב) ההוא דאמר ס"ת כו' לא כתבתי אזכרות לשמן, מוכחא דשאר ס"ת לא בעי לכתוב לשמה

חידושי ר' חיים הלוי הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה פרק א

מבואר בדברי הרמב"ם דרק אזכרות אם לא כתבן לשמן הוא דפסולין הס"ת והתפילין והמזוזה, אבל דין כתיבת סת"מ עצמו כשר גם בלא כוונה [דהרי תרי מילי נפרדים נינהו, דכוונת אזכרות הוא לשם קדושת השם וכמבואר בגיטין דף כ' [ע"א] ולא כוונת קדושת סת"מ], וכן לקמן בפ"י כשחשב כל הדברים שס"ת נפסלת בהן חשב שם רק שכתב האזכרות בלא כוונה, ולא הזכיר שם דגם ביתר הכתיבה אם לא כתבה לשם ס"ת דפסולה, והיינו משום דהרמב"ם סובר דבדין קדושת סת"מ כשר גם בלא כוונת כתיבה לשמה, ורק בדין קדושת אזכרות הוא דבעינן שיכתבם לשם קדושתו.

הר"ן מסכת נדרים דף יז עמוד ב

אבל הראב"ד ז"ל פירש דכי קתני נודר נודר ממש קאמר שאומר ככר זה עלי בתורה ולא אמר כלום לפי שאין זה מתפיס אלא בגיילין אבל אמר במה שכתוב בה כלומר ככר זה עלי במה שכתוב בה הרי זה אסור כמתפיס בדבר הנדור משום דדעתיה אהזכרות והזכרות שבה נדורים הן שע"י הכתיבה והכנה לשם קדושה הם קדושות

תלמוד בבלי מסכת גיטין דף נד עמוד ב

ההוא דאתא לקמיה דרבי אמי, אמר ליה: ספר תורה שכתבתי לפלוני, אזכרות שלו לא כתבתים לשמן, אמר ליה: ספר תורה ביד מי? אמר ליה: ביד לוקח, אמר ליה: נאמן אתה להפסיד שכרך, ואי אתה נאמן להפסיד ספר תורה. אמר ליה רבי ירמיה: נהי דהפסיד שכר אזכרות, שכר דספר תורה כוליה מי הפסיד? אמר ליה: אין, שכל ספר תורה שאין אזכרות שלו כתובות לשמן - אינו שוה כלום.

תלמוד בבלי מסכת גיטין דף מה עמוד ב

ומעשה בעובד כוכבים אחד בצידן שהיה כותב ספרים, והתיר רשב"ג ליקח ממנו. ורשב"ג, עיבוד לשמן בעי, כתיבה לשמן לא בעי? דתניא: ציפן זהב, או שטלה עליהן עור בהמה טמאה - פסולות, עור בהמה טהורה - כשרות, ואף על פי שלא עיבדן לשמן; רבי שמעון בן גמליאל אומר: אפילו עור בהמה טהורה - פסולות, עד שיעבדן לשמן! אמר רבה בר שמואל: בגר שחזר לסורו. לסורו, כ"ש דהוי ליה מין! אמר רב אשי: שחוזר לסורו משום יראה.

אור שמח הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה פרק א

ובאמת בש"ס לא נזכר רק אזכרות, רק בהא דאמר פרק השולח (שם מה, ב) על הך דהתיר רשב"ג ליקח ספר שכתבו נכרי, ורשב"ג עיבוד לשמן בעי כתיבה לשמה לא בעי כו', ויתכן דפריך דאזכרות ודאי בעי שיהיו נכתבין לשמן ובכוונה, דלכן א"ש דבעי עיבוד לשמה, שיהא העור כשר לכתוב עליו ספר תורה עם האזכרות, ובשביל האזכרות בעי עיבוד לשמה אבל שיטת תוספות במנחות דף מ"ב ע"א בד"ה ואל ימול כותי דאזכרות סתמא דידיהו לאו לשמה קאי, ובעי שיהיו נכתבין לשמן, אבל כל ספר תורה בודאי סתם ס"ת לשמה קאי, והוי כמו קדשים דסתמא לשמה קאי, ואינו צריך לפרש שיהא לשמה, רק אם כתב שלא לשמן פסול, וכן כתבו בשם המרדכי, וגם לפ"ז צריך לפרש הא דפריך בהשולח ורשב"ג עיבוד לשמה בעי כתיבה לשמה לא בעי על אזכרות קאי, דבלא אזכרות כשר שיכתוב גם נכרי מצד לשמה, דנכרי הוי כמו סתמא, כמוש"פ בתוספות (מנחות שם) וסתמן לשמה קאי.

חידושי ר' חיים הלוי הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה פרק א

והנה בעיקר החילוק שבין כתיבה לעיבוד לדעת הרמב"ם, נראה שהוא משום דהרמב"ם ס"ל דכתיבה כיון שבה הוא דנגמר וחל כל דין ושם סת"מ, דפרשה הכתובה היא היא עצם הסת"מ, ומשום הכי לא בעינן בה כוונת לשמה, כיון דמעשה הכתיבה היא בעצמותה עצם מעשה הסת"מ, ע"כ חייל בה קדושת סת"מ ממילא וסתמא לשמן קאי משא"כ בעיבוד דאכתי לא נעשו סת"מ ורק מעשה הכשר בלבד הוא דהוי, וע"כ בעינן בו כוונת לשמה, כיון דבלאו הכי אין בהמעשה שום חלות קדושה כלל. אשר לפי זה מתישבא היטב הסוגיא דגיטין גם לדעת הרמב"ם, דנראה דהא דמעשה נכרי לא הוי בכלל לשמה, אין זה רק משום חסרון מחשבתו, כי אם דהנכרי מופקע מעיקר דין עשית לשמה, וכך הוא דינו דאין במעשיו כל עיקר החלות של לשמה, ומשום דכל שאינו בקדושת ישראל אינו בכלל עשית קדושה ולשמה של סת"מ, אשר לפ"ז זהו דפריך הגמ' ולרשב"ג עיבוד לשמן בעי כתיבה לשמן לא בעי, דבנכרי דהלשמה פקע ביה מדינא א"כ הרי פקע מיניה גם הר דינא דסתמא לשמן קאי כיון דגם עיקר מעשיו לית בהו חלות דין דלשמה, וממילא דכתיבה ועיבוד שוין ביה, ואדרבה כתיבה עוד בעי יותר לשמה, כיון דהוא עיקר הסת"מ, אבל אה"נ דבישראל שפיר י"ל דכתיבה עדיף דסתמא לשמן קאי. והרמב"ם דפסק דכתיבת נכרי בסת"מ פסולה מקרא דוקשרתם וכתבתם, וכל כתיבת סת"מ אינה רק בישראל, ע"כ ממילא דבכתיבה אמרינן דסתמא לשמן קאי, ומשום הכי הוא שהשמיט בכתיבה כל הדין לשמן של סת"מ, ולא הביא רק הלשמן של אזכרות שהוא דין בפני עצמו ולא אמרינן ביה סתמא לשמן קאי, ועיין בתוס' שהקשו דמאי פריך מעיבוד לכתיבה ודילמא שאני כתיבה דסתמא לשמן קאי ונשאר בצ"ע, ובעל כרחך כמו שכתבנו דנכרי שאני דלית ביה גם הדין של סתמא לשמן קאי